

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан юридичного факультету

Ярослав ЛАЗУР

«26» серпня 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДЕРЖАВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЗАКАРПАТТЯ

Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітня програма	Право
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Ужгород 2024

Робоча програма навчальної дисципліни «**Державно-правовий статус Закарпаття**» для здобуття вищої освіти галузі знань **08 Право** спеціальності **081 Право** освітньої програми **Право**.

Розробник: Болдижар С.М. - кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії та історії держави і права.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри теорії та історії держави і права

протокол №10 від 24 травня 2024 року

Завідувач кафедри Іван ПЕРЕШ

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету
протокол №7 від 10 червня 2024 року

Голова науково-методичної комісії Павло ЧЕРЕВКО

© Болдижар С.М., 2024 р.

© Кафедра теорії та історії держави і права, 2024 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет, 2024 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом
	Денна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 120	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2,6 самостійної роботи – 4,1	2-й
	Лекції:
	24
	Практичні (семінарські):
Вид підсумкового контролю: Денна форма навчання – залік	22
	Лабораторні:
Форма підсумкового поточного контролю: модульна контрольна робота	Самостійна робота:
	74
Форма підсумкового контролю: письмова	

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державно-правовий статус Закарпаття» є оволодіння здобувачами освіти знань базових історично-правових категорій, які розкривають природу державотворчих та правотворчих процесів, закономірностей та особливостей розвитку Закарпаття у контексті розвитку Української державності.

А також, оволодіння знаннями державно-правової історії своєї країни, що є значною допомогою у самопізнанні, яке сприяє кращому розумінню основних засад держави і права. Таке знання дає комплексну уяву про найважливіші етапи історії, дозволяє усвідомити історичне підґрунтя сучасної державно-правової системи України. При цьому, розуміння основних етапів розвитку окремих регіонів забезпечує цілісну уяву щодо всіх аспектів виникнення та формування юридичних засад всієї країни і дозволяє майбутньому спеціалісту у своїй професійній діяльності здійснювати системний підхід до аналізу соціально-правових явищ та процесів, а також повноцінно застосовувати професійні навички на практиці.

Завдання навчальної дисципліни полягає у розкритті історичних засад державно-правового розвитку краю як складової частини України від найдавніших часів до сьогодення, об'єктивній оцінці місця і ролі окремих фактів та явищ у загально-історичному та державно-правовому контексті.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є державно-правове буття Закарпаття як складової частини України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен оволодіти наступні компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері права.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;

ЗК 2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні;

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;

ЗК 8. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

ЗК 9. Здатність працювати у міжнародному контексті.

Фахові компетентності:

СК 6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію;

СК 9. Здатність застосовувати міждисциплінарний підхід в оцінці правових явищ та правозастосовній діяльності;

СК 13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією;

СК 14. Здатність самостійно готувати проекти нормативно-правових актів, обґрунтовувати суспільну обумовленість їх прийняття, прогнозувати результати впливу на відповідні суспільні відносини;

СК 15. Здатність самостійно готувати проекти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Державно-правовий статус Закарпаття» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

ОК 01. Філософія права.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Право», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.	РН 1
Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, цифрові, статистичні, тестові та інші, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.	РН 3
Здійснювати презентацію свого дослідження з правової теми, застосовуючи першоджерела та прийоми правової інтерпретації складних комплексних проблем, що постають з цього дослідження, аргументувати висновки.	РН 4
Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.	РН 6
Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.	РН 7
Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.	РН 8
Аналізувати взаємодію міжнародного права та міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.	РН 10

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Державно-правовий статус Закарпаття»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр РН
Навчитись формулювати власну позицію щодо суспільних процесів та явищ, які стосуються досліджуваної тематики. Вміти здійснювати аналіз механізмів правового регулювання в різні історичні періоди, а також рівня розвитку державних інституцій.	РН 1
Отримати навички пошуку інформації з різноманітних джерел з метою встановлення всіх обставин аналізованої проблеми. Виробити здатність до розробки критеріїв визначення достовірності використовуваних джерел інформації.	РН 3
Готувати інформаційно-презентаційні матеріали для представлення отриманих результатів дослідження на наукових заходах різного рівня. Використовуючи сучасні інформаційні технології, професійно підбирати презентаційні матеріали застосовуючи прийоми правової інтерпретації фактів і подій.	РН 4
Формулювати юридично допустимі висновки та заключення, опираючись на отримані результати дослідження.	РН 6
Вміти виявляти проблемні питання державотворчої та правозастосовчої діяльності. Навчитись випрацювати найбільш оптимальні варіанти вирішення проблемних питань з урахування наявної інформації та здобутих результатів дослідження. Оволодіти навиками вести дискусію щодо визначеної тематики, наводити аргументи і факти для утвердження власної позиції.	РН 7
Критично оцінювати факти, поєднувати новий досвід з набутих раніше і творчо його використовувати для розв'язування проблем історико-правового характеру.	РН 8
Проводити порівняльну аналогію історико-правових фактів в порівнянні з процесами, що відбувались на теренах України. Здійснювати порівняльний аналіз державно-правових процесів, що відбуваються в окремих регіонах в межах різних міжнародно-правових систем.	РН 10

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Основними видами навчальних занять є: лекція, практичне заняття, самостійна робота, індивідуальна робота, консультація.

Види навчальних занять проводяться у таких формах: пояснення, розповідь, навчальна дискусія, самостійна робота.

Методи навчання: метод юридичного аргументу; порівняльно-правовий метод; пошуковий метод; пояснювально-ілюстративний метод; дослідницький метод; робота в малих групах тощо.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: заслуховування виступів у ході проведення семінарських (практичних) занять; виконання кожним із здобувач освіти

індивідуального творчого завдання (есе), яке захищається у вигляді усної доповіді з питань досліджуваної індивідуальної теми у рамках навчальної дисципліни.

Форма модульного контролю: письмова (написання модульної контрольної роботи).

Форма підсумкового семестрового контролю: письмовий залік.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	6	50
Модульна контрольна робота		50
Разом	6	100

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	50
Модульна контрольна робота		50
Разом	5	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Упродовж семестру, в якому вивчається дисципліна, здобувач освіти повинні написати модульну контрольну роботу, що оцінюється у діапазоні від 0 до 50 балів.

Модульна контрольна робота здійснюється у формі надання усних відповідей на 10 запитань, кожне з яких оцінюється у 5 балів. Підсумкова кількість балів за модульну контрольну роботу складається із сукупності правильних відповідей на 10 запитань і не може перевищувати 5 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

До підсумкового (семестрового) контролю з навчальної дисципліни не допускаються здобувач освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить менше 35 балів. Здобувач освіти, який за результатами модульних контролів отримав оцінку «F» (менше 35 балів), повинен до проведення підсумкового (семестрового) контролю покращити цю оцінку. Без такого покращання він до підсумкового (семестрового) контролю не допускається.

Переведення даних із 100-бальної шкали оцінювання у 5-бальну здійснюється в такому порядку:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Порядок оцінювання знань здобувач освіти за результатами заліку:

Оцінка відмінно (A) виставляється, коли здобувач дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання здобувач застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (B) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань здобувач застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.

Оцінка добре (C) виставляється здобувачу, який повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.

Оцінка задовільно (D) виставляється, коли здобувач розкрив теоретичні питання, проте при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань здобувач освіти припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу.

Оцінка задовільно (E) виставляється, коли здобувач не повністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань здобувач припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у здобувача.

Оцінка незадовільно (FX) виставляється здобувачу, який не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий здобувач виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.

Оцінка незадовільно (F) виставляється здобувачу, який не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання. Такий здобувач не може викласти свою думку навіть на елементарному рівні.

За результатами контролю знань здобувачу дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». здобувач має право підвищити оцінку, складаючи іспит.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Тема 1. “Державно-правовий статус Закарпаття” як навчальна дисципліна

1. Державно-правовий статус Закарпаття як об’єкт вивчення. Предмет дослідження.
2. Методи дослідження та завдання дисципліни.
3. Періодизація державно-правової історії Закарпаття.
4. Джерела та література вивчення навчального курсу.

Тема 2. Зародження державного устрою на Закарпатті

1. Розселення слов’янських племен та формування засад державності.
2. Прихід угорських племен і становлення феодалних відносин.
3. Взаємовідносини Карпатських русинів з Київською Руссю. Федір Корятович і Закарпаття.
4. Особливості системи державного управління і системи права.
5. Народні виступи проти феодалного і національно-релігійного гніту та їх вплив на посилення державного контролю.

Тема 3. Закарпаття у XVI - першій половині XIX століття.

1. Правове становище Закарпаття у XVI-першій половині XVII століття. Реформація на Закарпатті.
2. Ужгородська унія та її вплив на державно-правовий статус регіону.
3. Становище краю після встановлення влади Габсбургів і участь закарпатців у визвольній війні угорського народу 1703-1711 років.
4. Закарпаття у першій половині XVIII ст.
5. Реформи Марії Терезії та їх вплив на Карпатські території.

Тема 4. Закарпаття у XIX- початку XX століття.

1. Криза феодально-кріпосницької системи і розвиток капіталістичних державних відносин (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
2. Боротьба проти соціального та національно-політичного гніту (перша половина XIX ст.). Закарпаття під час революції 1848 – 1849 років.
3. Політичне становище у Закарпатті у другій половині XIX–на початку XX ст.
4. Суспільний і державний лад Австро-Угорської імперії.
5. Основні засади законодавства.
6. Становище Угорської Русі напередодні Першої світової війни.
7. Становище у регіоні після жовтневого перевороту 1917 р. у Росії.

Тема 5. Проблеми статусу Підкарпатської Русі між двома світовими війнами (1918-1939 рр.).

1. Входження Підкарпатської Русі до складу Чехословацької республіки
2. Підкарпатська Русь в державній системі ЧСР.
3. Діяльність автономних урядів на Закарпатті.
4. Особливості основних галузей права
5. Розвиток державно-політичних подій в регіоні на початку 1939 року.
6. Проголошення Карпатської України, спроби формування основних засад державності.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Тема 6. Правовий статус Закарпаття у складі Угорщини (1939-1944 рр.).

1. Окупація Карпатської України і запровадження регентського комісаріату Підкарпатської території
2. Парламентська діяльність угорських депутатів та Підкарпатські проблеми у раді міністрів Угорщини
3. Державно-правова діяльність уряду Карпатської України в екзилі.
4. Визволення Закарпаття з-під угорської окупації.

Тема 7. Формування політико-правових засад Закарпатської України (1944-1945 рр.)

1. Спроба легітимізації Закарпатської України. З'їзд Народних Комітетів.
2. Органи управління Закарпатської України.
3. Формування правоохоронної та судової систем.
4. Система законодавства Закарпатської України.

Тема 8. Механізм приєднання Закарпаття до УРСР

1. Політико-правові передумови Радянсько-Чехословацького договору 1945 року.
2. Договір між Чехословацькою республікою та СРСР від 29 червня 1945 року.
3. Реорганізація органів державної влади. Утворення Закарпатської області.
4. Державно-правові наслідки возз'єднання Закарпатської України з УРСР.

Тема 9. Закарпатська область у складі Української РСР

1. Закарпаття у перше повоєнне десятиріччя (1945 – 1955) Соціально-політичне становище у регіоні після визволення.
2. Впровадження радянської правової системи управління.
3. Закарпаття у другій половині 50-х - першій половині 60-х років ХХ ст. ХХ з'їзд КПРС та демократизація суспільно-політичного життя.
4. Закарпаття у період наростання кризових явищ (друга половина 60-х - перша половина 80-х років ХХ ст.) Деформації у суспільно-політичному житті у часи керівництва СРСР Л.Брежнєвим (1964 – 1982).

Тема 10 Державно-правовий розвиток Закарпаття після проголошення незалежності України

1. Закарпаття у роки перебудови. Курс на оновлення суспільства. Труднощі перебудови.
2. Проголошення незалежності України. Суспільно-політичне життя області.
3. Політичне, соціальне і правове становище краю у складі суверенної України.
4. Проблеми державного статусу Закарпаття на початку ХХІ століття.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		с	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. Державно-правовий статус Закарпаття як навчальна дисципліна	11	2	2			7
Тема 2. Зародження державного устрою на Закарпатті	11	2	2			7
Тема 3. Закарпаття у ХVІ - першій половині ХІХ століття.	11	2	2			7
Тема 4. Закарпаття у ХІХ- початку ХХ століття.	11	2	2			7
Тема 5. Проблеми статусу Підкарпатської Русі між двома світовими війнами (1918-1939 рр.).	12	3	2			7
Всього годин за змістовий модуль 1	56	11	10			35
Тема 6. Правовий статус Закарпаття у складі Угорщини (1939-1944 рр.).	11	2	2			7
Тема 7. Формування політико-правових засад Закарпатської України(1944-1945 рр.)	12	3	2			7
Тема 8. Механізм приєднання Закарпаття до УРСР	13	4	2			7
Тема 9. Закарпатська область у складі Української РСР	13	2	3			8
Тема 10 Державно-правовий розвиток Закарпаття після проголошення незалежності України	15	2	3			10
Всього годин за змістовий модуль 2	64	13	12			39
Всього	120	24	22			74

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Державно-правовий статус Закарпаття як навчальна дисципліна	2
2.	Зародження державного устрою на Закарпатті	2
3.	Закарпаття у XVI - першій половині XIX століття.	2
4.	Закарпаття у XIX- початку XX століття.	2
5.	Проблеми статусу Підкарпатської Русі між двома світовими війнами (1918-1939 рр.).	2
6.	Правовий статус Закарпаття у складі Угорщини (1939-1944 рр.).	2
7.	Формування політико-правових засад Закарпатської України(1944-1945 рр.)	2
8.	Механізм приєднання Закарпаття до УРСР	2
9.	Закарпатська область у складі Української РСР	3
10	Державно-правовий розвиток Закарпаття після проголошення незалежності України	3
Разом		22

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Державно-правовий статус Закарпаття як навчальна дисципліна	7
2.	Зародження державного устрою на Закарпатті	7
3.	Закарпаття у XVI - першій половині XIX століття.	7
4.	Закарпаття у XIX- початку XX століття.	7
5.	Проблеми статусу Підкарпатської Русі між двома світовими війнами (1918-1939 рр.).	7
6.	Правовий статус Закарпаття у складі Угорщини (1939-1944 рр.).	7
7.	Формування політико-правових засад Закарпатської України(1944-1945 рр.)	7
8.	Механізм приєднання Закарпаття до УРСР	7
9.	Закарпатська область у складі Української РСР	8
10.	Державно-правовий розвиток Закарпаття після проголошення незалежності України	10
Разом		74

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби – персональні комп'ютери, мультимедійний проектор.

Програмне забезпечення – пакет Microsoft Office, сайт електронного навчання ДВНЗ «УжНУ», платформа «MOODLE», додаток GOOGLE MEET, корпоративна електронна адреса на домені UZHNU.EDU.UA.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Болдижар М., Болдижар С. Державність на Закарпатті. Події, факти, оцінки. Ужгород : Ужгородський національний університет. 2003. 212 с.
2. Закарпаття: минуле і сучасне : збірник / редкол.: М. В. Троян ; І. М. Гранчак та ін. Ужгород : УЖДУ, 1986. 232 с.
3. Нариси історії Закарпаття. Т. 1 (з найдавніших часів – до 1918 р.) / Гол. редкол. І.М. Гранчак. Ужгород : Закарпаття. 1993. 436 с.; Т. 2 (1918–1945) / Гол. редкол. І.М. Гранчак. Ужгород : Закарпаття. 1995. 663 с.; Т. 3 (1946–1991) / Гол. редкол. М.М. Болдижар. Ужгород. 2003. 646 с.
4. Пап С. Історія Закарпаття : в 3-х т. Івано-Франківськ : Нова Зоря, 2001 - 2003 рр. Т.1-3 Т.1. 2001. 559 с., Т. 2 . 2002. 443 с., Т.3. 2003. 648 с.
5. Шандор В. Закарпаття. Історично-правний нарис від Х ст. до 1920 р. Нью-Йорк, 1992. 292 с.

Допоміжна література:

1. Болдижар С.М. Основні напрямки правотворчої діяльності Народної Ради Закарпатської України. / Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2006. Вип. 5. С. 55–59.
2. Болдижар М., Болдижар С. Державність на Закарпатті: правда історії та вигадки фальсифікаторів. Перші кроки. Ужгород, 2004. – 136 с.
3. Болдижар М. Мосні М. Державно-правовий статус Закарпаття (Підкарпатської Русі). Ужгород. 2002. 238 с.
4. Возз'єднання. Збірник архівних документів і матеріалів (травень 1944 – січень 1946 рр.) про возз'єднання Закарпатської України з Радянською Україною / Упоряд. О.Д. Довганич, А.М. Шекета, М.В. Делеган. Ужгород : Закарпаття. 2000. 341 с.
5. Волощук М. М. «Русь» в Угорському королівстві (XI - друга половина XIV ст.): суспільно-політична роль, майнові стосунки, міграції. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2014. 496 с.
6. Грушевський М. Історія України-Руси: В 11 т., 12 кн. /Редколег. П.С.Сохань та ін. Київ: Наукова думка. Т.1. 1994. 736 с.
7. Данилюк Д. Історія Закарпаття в біографіях і портретах (з давніх часів до початку ХХ ст.). Ужгород: Ужгородський державний університет, 1997. 289 с.
8. Енциклопедія Закарпаття: визначні особи ХХ століття./редкол В.В.Бедь, М.М.Ганич, О.Д.Довганич та ін. Ужгород : Гражда, 2007. 385 с.
9. Лучкай, М. М. Історія карпатських русинів : у 6-ти томах. Т. 1-6. Ужгород : Закарпаття, 1999-2011 рр.
10. Магочій П. Формування національної самосвідомості: Підкарпатська Русь (1848–1948). Ужгород : Карпатський край. 1994. 296 с.
11. Поп І. Енциклопедія Підкарпатської Русі. Ужгород: Видавництво Б.Падяка, 2001. 431 с.
12. Хроніка Закарпаття 1867-2010 / М. Вегеш, Д. Молнар, Ю. Остапеч та ін., літ. ред. О. Кордонець; Науково-дослідний інститут політичної регіоналістики, Державний вищий навчальний заклад "Ужгородський національний університет". Ужгород: Карпати, 2011. 308 с.
13. Химинець Ю. Закарпаття – земля української держави. Нотатки з історії Закарпаття. Ужгород: Карпати. 1991. 396 с.

14. Федака С. «Історія Закарпаття у датах і подіях». Ужгород: Видавництво Український пріоритет. 2018. 368 с.
15. Юридична енциклопедія : у 6 т. Т. 3. К. : Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана. 2001. 789 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет:

1. <https://zakarpatya.net.ua> - Закарпаття онлайн
2. <https://ukrmandry.com.ua> - Сайт подорожей Україною
3. <https://history.org.ua> - Інститут історії України
4. <https://zakarpatia.info> - Закарпаття інфо
5. <https://prozak.info> - Інформаційний портал
6. <https://dazo.gov.ua> - Державний архів Закарпатської області
7. <https://transkarpatia.net/> - Новини Закарпаття